

هو العليم

محوریت توحید در اعمال انسان

شرح دعای ابو حمزه ثمالی - رمضان المبارک ۱۴۳۷ - مجلس ششم

بیانات

حضرت آیت الله حاج سید محمد محسن حسینی طهرانی
قدس الله سره

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ
بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ سَيِّدِنَا وَنَبِينَا أَبِي الْقَاسِمِ مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ وَاللَّعْنَةَ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ

«فَلَوْ أَطَّلَعَ الْيَوْمَ عَلَى ذَنْبِي غَيْرَكَ مَا فَعَلْتُهُ وَ لَوْ خِفْتُ تَعْجِيلَ الْعُقُوبَةِ لَأَجْتَنَبْتُهُ لَا لِأَنَّكَ أَهْوَنُ النَّاطِرِينَ وَ أَخَفُّ الْمُطَّلَعِينَ بَلْ لِأَنَّكَ يَا رَبِّ خَيْرُ السَّاتِرِينَ وَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ وَ أَكْرَمُ الْإِكْرَمِينَ؛ اگر هنگام گناه غیر از تو کسی بر گناه من مطلع می شد من هیچگاه انجام نمی دادم، و اگر ترس از تعجیل عقوبت از ناحیه تو داشتم باز اجتناب می کردم، و این نه به این جهت است که تو در نظارت خود و اشراف خودت بر اعمال و کردار من سست هستی و آن طور که باید و شاید نظارت نداری و اطلاع نسبت به احوال من اطلاع ناقص است، بلکه به این جهت است که می دانم تو بهترین پوشنده هستی و در مقام حکم بهترین حاکم و در مقام کرامت بالاترین مرتبه از کرامت و بزرگواری.

دیشب خدمت رفقا عرض کردیم که: در این فقره امام سجاد علیه السلام ما را به یک مطلب اساسی تنبّه می دهند و آن این است که می خواهند ما را از آن جهل و غفلت نسبت به کردار و رفتار خودمان بیرون بیاورند. در اینجا دو نکته هست:

یک نکته اش مربوط به مردم است، یک نکته اش مربوط به خدا.

[مسئله اول]: آنکه مربوط به مردم است این است که ما همیشه به خاطر چشم و هم چشمی کارهایمان را انجام می دهیم، همه کارها به خاطر چشم و هم چشمی. در رفتار خودمان در کردار خودمان خیلی به خود آن عمل و به نفس عمل توجّه نداریم. به اینکه در اجتماع چه تأثیری می گذارد و چه بازگشتی نسبت به ما دارد به آن توجّه می کنیم نه به خود عمل!

یک مؤسسه ای در یک جایی بود و می خواست یک کارهای دینی و فرهنگی انجام بدهد، یکی از آن کارهایی که می خواست انجام بدهد تحقیقات راجع به بعضی از احکام دینی و امثال ذلک [بود]. در این موقع مطلع شد که قبل از او یک شخصی یا مؤسسه ای البته شخص تنها که نبود مشغول این کار شده و اتفاقاً خوب هم از عهده اش برآمده و یک یا دو جلد هم از این کار خودش بیرون داده بود البته برای من هم فرستادند آمده بود جلویش را گرفته بود و گفته بود تو این کار را نکن یک [نفوذی] هم داشت و شما که این کار را می کنید ما دیگر نمی توانیم، دست ما را می بندی برای اینکه بخواهیم به این کار علمی [برسیم]. اگر علمی است تو برو یک قسمت دیگر را [انجام بده]. تو بیایی دست یکی را ببندی که تو نکن من می خواهم بکنم! این کجایش

برای خداست کجایش نیت برای خدا دارد! بعد هم تابلو و تبلیغات و مؤسسه کذا برای تبلیغات دینی و علمی و فرهنگی! ولی وقتی نگاه می‌کنیم می‌بینیم همه‌اش بر باد هوست، همه‌اش بر باد هوست.

در همه کارهای خودمان آنچه که از جنبه خلقی بخواهیم نگاه بکنیم حالا نگوئیم همه‌اش ولی می‌توانیم بگوئیم معظم رفتار خودمان و کارهای خودمان را بر اساس قضاوت دیگران و بینش و نظارت دیگران قرار می‌دهیم. به طوری که اگر این مسئله متفی باشد جور دیگری عمل می‌کنیم، این با توضیحاتی که دیشب عرض شد.

مسئله دوّم: مسئله ربّی قضیه است؛ خدا که دیگر از همه احوال ما اطلاع دارد آنکه دیگر چشم و هم‌چشمی ندارد، حالا ما توانستیم سر مردم را کلاه بگذاریم یا آنها را به یک نحوی دور بزیم خدا را که دیگر نمی‌شود دور زد. آنچه که باعث می‌شود ما نسبت به رفتارمان از ناحیه خدا احتیاط داشته باشیم همان مسئله عقوبت است، اگر خدا بگوید من این عقوبت را برداشتم، اگر شما امشب نماز نخواندی کاریت ندارم! اگر فردا روزه نگرفتی کاریت ندارم! می‌گوئیم برای چه بگیریم! عقوبت را خدا بردارد دیگر کاری ندارد. ترس از عقوبت!

به‌طور کلی تکلیف از کلفت می‌آید یعنی از تحمیل، انسان نسبت به یک مسئله‌ای [یا] مطلبی طبعاً و نفساً شائق و راغب نیست و آن را بر او تحمیل کنند این می‌شود تکلیف. می‌گویند آقا ما شما را تکلیف می‌کنیم که بروی فلان کار را انجام بدهی. انسان می‌خواهد منزل خودش بنشیند برای چه بلند شود برود؟! یا شما را تکلیف می‌کنیم که بلند شوید و نماز بخوانید، صبح سحر در سرمای زمستان از خواب دست بکشد و در آن سرما وضو بگیرد منازل سابق مثل الان نبود که دستشویی در خود منزل باشد با وسیله گرمایش و شوفاژ و امثال‌ذالک، دستشویی‌ها در گوشه حیاط بود با نیم متر برف این باید بلند شود بیاید برود آن گوشه حیاط و تجدید وضو کند و برگردد، اینها همه‌اش تکلیف است دیگر، آن موقع چه کسی بلند می‌شود دست از خواب بردارد؟! آن هم اگر جایش هم گرم باشد و هم نرم، دیگر مسئله تکلیف خیلی مضاعف می‌شود.

یا باید بلند شوی از آنجا دست برداری که حالا بس است حالا بلند شو برو نماز بخوان، بیایی در را باز کنی و بروی در آن برف‌ها تجدید وضو کنی برگردی نماز بخوانی. خدایا! آخر توام که بابا دنگت گرفته حالا بگذار این نماز را ما قبل از ظهر می‌خوانیم! به جای دو رکعت چهار رکعت می‌خوانیم خوبه؟! دو برابر به تو تحویل می‌دهیم. این چیه که این موقع هم از خواب باید دست برداریم، هم آن سرمای زمستان پانزده درجه زیر صفر را چکارش کنیم. برویم آنجا که تا آنجا بخواهد برسد همه جایمان یخ می‌زند! آخر این هم شد [کار!] اینها چیست؟ نفس رغبت ندارد، نفس شوق ندارد نسبت به یک هم‌چنین مسئله‌ای اشتیاق ندارد، ولی تکلیف را باید انجام داد این است. حالا اینکه باعث می‌شود انسان برود بیاید، در دلش چه می‌گوید؟ می‌گوید: چکار

کنیم اگر نرویم خلاصه فردا ما را به خط می‌کنند حساب و کتاب و چوب و فلک! لذا دیگر باید بلند شویم و برویم و یک جوری سروته قضیه را [انجام بدهیم] این ترس است.

حالا فرض کنید اگر خدا بگوید ما در فصل زمستان این تکلیف را برداشتیم، این عقوبت را برداشتیم، همه‌مان می‌گیریم می‌خواهیم در آن وضع و موقعیت واقعاً خوابش هم می‌چسبد! همین‌طور سایر تکالیف، اینها همه‌اش به‌خاطر جنبه عقوبت است. یک مقداری حالا نسبت به این قضیه ما [فکر] بکنیم دیگر آن مسائل و آن وعده‌های بهشت و نعمت‌های بهشت آن هم می‌آید ضمیمه می‌شود.

ما اصلاً به خود عمل و به نفس عمل توجه نداریم که این دو رکعتی که الان دارد خوانده می‌شود حکم دارویی را دارد که در سر وقت باید خورده بشود، اصلاً ما به این توجه نداریم. آنتی‌بیوتیک را باید سر وقت خورد، کسی که بیمار هست دارو را باید سر وقت بخورد وگرنه آن بیماری می‌آید و او را از پا می‌اندازد. این نمازها در پنج وقت حکم دارو را دارد که انسان را از تعلق بیرون می‌آورد، نفس را از کثرات خارج می‌کند و به او تجرد می‌دهد و به‌واسطه تجرد، تقرب برای او حاصل می‌شود. ما اصلاً به این مسئله توجه نداریم.

امام سجّاد علیه السّلام می‌خواهند ما را متوجه این قضیه بکنند بگویند این دو تا [مسئله] را باید کنار بگذاری: اینکه به‌خاطر مردم، به‌خاطر فامیل، به‌خاطر پدر و مادر، به‌خاطر خواهر و برادر، به‌خاطر رفیق، به‌خاطر قوم و خویش، به‌خاطر موقعیت اجتماعی و امثال‌ذلک، به این خاطر من این کار را [انجام می‌دهم].

یک وقت مرحوم آقا به یک شخصی راجع به قضیه‌ای مطلبی را فرموده بودند و برای او مشکل بود که بتواند این مطلب را انجام بدهد. ما با هم صحبت می‌کردیم، تقریباً صحبت‌مان هم هشت ساعت طول کشید از هشت شب تا چهار صبح صحبت می‌کردیم این طرف و آن طرف، بالاخره هر راهی را که رفت ما این راه را بستیم و دیگر هیچ راهی پیدا نکرد. گفت: موقعیت ما در این جایی که هستیم این را چکار کنیم؟! ببینید، گیر همین جاست، تمام شد. موقعیت ما را که در اینجا هستیم این نمی‌گذارد من به دستور استاد عمل کنم! و همین می‌شود چی؟ حالا ما خودمان گرفتاری‌مان بیشتر از اینها هست‌ها، حالا ما داریم عیب مردم را می‌گوییم اگر یکی بیاید عیب ما را بگوید ده برابر است، همه ما هم همین‌طور فرقی نمی‌کند! إن شاء الله از خدا باید بخواهیم آن کمک کند تا بتوانیم این عقبات را طی کنیم وگرنه بخواهیم دست خودمان باشد کجا؟!

بی‌عنایات حق و خاصان حق *** گر ملک باشد سیاهستش ورق

این همه گفتیم لیک اندر بسیج *** بی‌عنایات خدا هیچیم هیچ^۱

همه‌اش باید از طرف آن باشد، ولی بالاخره تذکر این مطالب هم خودش یک نوع تنبّهی است.

^۱ مثنوی معنوی، دفتر اول.

می گوید پس موقعیت خودم را در میان افراد چکار کنم؟! این آقا الان اینجا یک هم چنین موقعیت دارد، کلاسی و بیابروبی و این حرفها! این یک دفعه به یک شکل دیگر در می آید، به یک کیفیت دیگری در می آید. حالا جالب و خنده دارش اینجاست که در این مدت هشت ساعتی که ما صحبت می کردیم آن موقع سر حال بودیم، سر کیف بودیم، خودمان هم یک چیزیمان می شد، خیلی چیزی نبود حالا دیگر از حال و حوصله افتادیم و دیگر حوصله این حرفها را نداریم در تمام این هشت ساعت هر راهی را که صحبت می شد راهی بود که به خواست او منتهی می شد، یعنی از هر وسیله ای برای اثبات مطلب از طرف او اقامه می شد و ما جلو را می بستیم، می گفتیم نه! به این کیفیت نیست، تا وقتی هیچی باقی نماند از نظر انتساب به او، خلع سلاح که شد، گفت نسبت به افراد نسبت به این حرفها این را چکار کنم؟! [گفتم:] اینکه کاری ندارد تا حالا شما را این جور می دیدند از فردا این جور ببیند اینکه مشکلی ندارد. [گفت:] نه نمی شود. اصلاً نفس اجازه نمی دهد ها!

ما کارمان برای مردم است به خاطر مردم است، به خاطر توجه به مردم است، به خاطر نظر آنهاست. کدام مردم؟ مردمی که یک روز می آیند یک روز می روند، یک روز اقبال می کنند یک روز ادبار می کنند، یک روز می گویند سلام علیکم فردا جواب سلام آدم را هم نمی دهند این مردم، برای شما پیش نیامده؟ برای بنده آمده! آن وقت آدم باید برای خاطر این مردم دست از کارش بردارد؟! خیلی خسارت است، این دیگر نهایت بدبختی است. کسی که فردا ادبار می کند باعث می شود که بنده دست از کارم بردارم دست از راهی که دارم می روم بردارم، دست از روشی ... بابا فردا خودش به تو پشت می کند، آن وقت تو به خاطر این از جاده منحرف می شوی، به خاطر این دستور را کنار می گذاری، به خاطر این برنامه ات را انجام نمی دهی، به خاطر این آنچه که به صلاح توست او را ترک می کنی!

امام سجاد علیه السلام می خواهد ما را متوجه این مسئله بکند که حواستان باشد، بدانید در این دنیا به خاطر کسی نکنید به خاطر خودتان بکنید. نه به خاطر زنان، نه به خاطر بچه هایتان، نه به خاطر همسایه تان، نه به خاطر قوم و خویش تان، نه به خاطر شوهرتان زن نسبت به شوهر، مرد نسبت به زن، به خاطر او بخواهی بکنی یک روز احساس می کنی که همین در مقابلت ایستاد، عجب باختی! لذا اطاعت زن از شوهر در معاصی خدا واجب نیست بلکه حرام است. در آنجایی که امر به معصیت می کند زن نباید اطاعت بکند. به من می گویند: آقا اگر ما فلان کار را نکنیم شوهرمان ناراحت می شود. می شود بشود! فرض کن آمدی آبگوشت را سوزاندی شوهرت هم با تو دعوا کرده چطور آنجا اشکال ندارد، بالاخره آشتی می کنید مسئله درست می شود، حالا یک نیمرو و تخم مرغ درست می کنی، اما حالا اینجا که می شود نه شوهرم ناراحت می شود حالا می شود که بشود، فرض کن غذا را سوزاندی با هم یک دعوا هم کردید، همچین خیلی چیز مهمی نیست.

شما باید ببینید تکلیف چیست! بله، یک وقتی تکلیف به این است که اطاعت شوهر بکنید ولی مسئله

حرام نیست حالا مکروه است می‌گویند نه، اینجا اطاعت شوهر مقدم و اولی است. یک وقتی امر به حرام می‌کند، شوهر می‌گوید: باید بدون حجاب جلوی مهمان‌های من بیایی. حالا بلند شود برود؟ غلط می‌کند برود، هم او غلط می‌کند که یک هم‌چنین امری بکند و هم او غلط می‌کند که اطاعت کند. بی حجاب یعنی چی؟ شوهرم ناراحت می‌شود، به درک که ناراحت می‌شود به جهنم که ناراحت می‌شود، این حرفها را نداریم.

رمز موفقیت بزرگان در پیمودن این مواقف و منازل و رسیدن به مقصدشان این مسئله و قضیه است؛ فقط به خودشان نگاه کردند فقط به خودشان، چون دیدند آنکه می‌ماند خودش است کسی دیگری نیست.

یک وقتی یکی از بستگان نقل می‌کرد می‌گفت مرحوم آقا صدایش کرده بودند. بعد فرموده بودند: فلانی من دیشب خوابی دیدم خواب یکی از همشیره‌هایشان را که از دنیا رفته بود، البته حالا یک مسائلی بوده و هرچه بوده این شخص از دنیا رفته، یعنی می‌خواهم بگویم آنجا حساب دقیق است، مسئله آنجا خیلی دقیق است! دیدم در یک بیابانی هستم، بیابان سوزان، این زمین داغ، حرارت از این زمین دارد می‌رود بالا و تا چشم کار می‌کند نه از آبادی خبری هست نه از عمران و نه از سبزه‌ای و درختی. همین‌طور من ایستاده بودم و شدت آفتاب مرا کلافه کرده بود. در این موقع دیدم که از دور یک سیاهی در حال حرکت است و دارد می‌آید، آمد جلو آمد جلو جلو آمد جلو دیدم این آن شخصی است که از دنیا رفته، لباس‌ها ژنده پاره، موها ژولیده، قد خمیده با عصا، با یک وضع خیلی ناراحت‌کننده و مشمئزکننده در یک وضعیت خیلی نامناسب، خیلی نامناسب. خیلی دلم به حالش تأسف و تأثر خورد، این آمد جلو جلو و تا به من رسید و سرش را بلند کرد و بدون اینکه صحبت بکند با نگاه گفت وضع مرا می‌بینی؟ من رو کردم به او و گفتم: بله می‌بینم، چقدر در دنیا در آن وقت گفتم این کار را نکنید، نسبت به مسائل حالا آن چیزهایی که به هر صورت بود این مسئله را انجام ندهید و شما به حرف من گوش نکردید و کاری از دست من بر نمی‌آید.

بعد رو کرد به من گفت: چیزی نداری که به من بدهی؟ گفتند من گشتم در جیب‌ها و هیچی پیدا نکردم جیب‌هایم خالی خالی بود، فقط یک نخودچی گوشه یک جیب پیدا شد آن را درآوردم دادم یک نخودچی! اینها خیلی معنا دارها خیلی! خیلی معناهای لطیفی دارد این یک نگاه کرد در دستش، بعد به ما نگاه کرد [گفت:] یعنی همین؟ گفتم: خودت دیدی دیگر من در جیب چیزی نیست چیزی ندارم که بدهم. این نخودچی را گرفتم و دوباره برگشتم و دوباره عصازنان و با قد خمیده و به همان وضعیت.

حالا چه بوده در این دنیا؟! بیا و برو و مجلس و ختم انعام و سفره و روضه و احکام و مسائل، مجلس درس، همه‌اش رفت هوا، همه‌اش رفت هوا! باطن چه بوده؟ اینها برای خدا بوده یا برای التذاذات نفس بوده، کدام یک از اینها؟ خیلی عجیب است‌ها! یک نفر یک عمری بیاید برود، مسئله بگوید روضه بخواند، جمع کند، این طرف برود آن طرف برود به عنوان یک شخص مبلغ، شخص [مذهبی] در نهایت امر آن طرف قضیه این‌طور

و به این کیفیت بخواهد دریابد!

اینها فقط به خودشان نگاه کردند و در این دنیا مطمئن باشید این طور نیست که شخص بخواهد سرش به هوای خودش باشد و به فکر خودش باشد و کسی مزاحمش نشود؛ همه مزاحم دارند، یا رفیق مزاحم است یا قوم و خویش مزاحم است، یا زن و بچه مزاحم است بی‌رودربایستی بالاخره مزاحم است، چرا چپ می‌روی؟ چرا راست می‌روی؟ چرا این طرفی می‌روی این کارت چیه؟ آن برنامه‌ات چیه؟ خیال نکنید که یک روزی بنشینیم کنار و فارغ‌البال از همه موانع و از همه مزاحم‌ها بخواهیم [استفاده] کنیم.

یک وقت در همان زمان سابق، از مسجد به منزل می‌آمدیم یکی از رفقا در همان وقت آن هم می‌آمد و با آقا صحبت می‌کرد و می‌گفت که اشتغالات ما و گرفتاری باعث می‌شود که آن طوری که باید و شاید به کارهایمان نرسیم به عباداتمان، اورادمان اذکارمان به این چیزها نرسیم، چکار کنیم؟ آقا رو کردند به ایشان و گفتند: چطور این اشتغالات شما باعث نمی‌شود که صبح‌ها نروید در مغازه‌تان مغازه‌اش همان دوروبر مسجد بود چطور [باعث] نمی‌شود که بروید آنجا در را باز کنید و [چیز] بشوید، بعد از صبحانه منزلتان راه می‌افتید می‌روید در مغازه باز می‌کنید. اما موقع ذکر و ورد که شد اشتغال داریم بیچاره‌ایم، مظلوم‌تر از این ... همه کاسه‌کوزه باید سر این بشکند، سر این ذکر و ورد و کار و مسائل شخصی و اینها باید برسید.

بعد رو کردند به ایشان گفتند: من حرف آخر را بزنم من می‌گویم آب پاکی شما اگر بنشینید که یک روزی هیچ کاری نداشته باشید و بخواهید در آن روز به ذکر برسید این را باید به گور ببرید، اینجا جای راحت بودن و بدون زحمت و بدون مانع و اینها نیست آنهایی که رسیدند با همین رسیدند. بیشتر از این، تو که چیزی نداری کاری نکردی! آنهایی که رفتند با همین رفتند؛ یعنی با همین مرض رفتند، با همین شدت رفتند، با همین احتیاج و مسائل و موانع و مسائل در دنیا و اینها رفتند، با همین کیفیت رفتند.

این را بنده دارم می‌گویم امیرالمؤمنین علیه السلام هنگامی که ضربت خورد آنجا فرمود: فزت. فزت یعنی دیگر تمام شد، آنی را که باید به او برسم دیگر با این ضربت ابن ملجم تمام شد رسیدم، بعد از ضربت دیگر تمام شد دیگر چیزی نیست، بعد از ضربت شهادت است دیگر، اما تا موقع ضربت هیچی مشخص نیست، آیا به اینجا می‌رسد یا نه، به این نقطه؟!

امیرالمؤمنین هم برای خودش حساب و کتاب دارد آن هم برای خودش در هر روزی یک عالمی هست ما چه می‌دانیم! یک عالمی هست که با روز قبل فرق می‌کند زمین تا آسمان فرق می‌کند. آن نقطه‌ای که او می‌داند، آن مرتبه‌ای که او می‌داند آن مرتبه‌ای است که باید در هنگام شهادت آن را پیدا بکند و تا وقتی که هنوز شهید نشده است و این پرونده به آخر نرسیده ممکن است اتفاق نیفتد. چه وقت مطمئن می‌شود؟ وقتی که دیگر همه راه‌ها برای برگشت بسته بشود فقط راه جلو و آن وقتی است که این ضربت می‌آید، وقتی این ضربت آمد

یعنی دیگر پرونده شما دیگر بسته شد.

امیرالمؤمنین باید این راه را طی کند، باید صفین را طی کند، جمل را طی کند، نهروان را طی کند، آن بلاهایی که آوردند چه بلاهایی، بعد از پیغمبر چه مسائلی، در زمان پیغمبر که بعد از جنگ احد پیغمبر وارد منزل امیرالمؤمنین شد و به این زخم‌ها نگاه کرد، پیغمبر شروع کرد به گریه کردن، امیرالمؤمنین می‌خندید پیغمبر گریه می‌کرد ان ذلک لقلیل فی ذات اللّه، چرا رسول اللّه گریه می‌کنی؟ این که چیزی نیست از شدت جراحاتی که فتیله گذاشته بودند حضرت در بستر افتاده بود. **ان ذلک لقلیل فی ذات اللّه**. همه اینها را طی کرده تا اینکه به این نقطه برسد؛ یعنی برسد به یک حد بی‌پایان، دیگر پایانی برایش نیست. این اینجا باید برایش اتفاق بیفتد.

بزرگان همه همین‌طور بودند، دستوری که می‌دادند همین بود، آخرین نصیحتی که مرحوم آقا به بنده کردند و آخرین جمله‌ای که به من گفتند این بود که: برو هرچه خودت می‌فهمی همان را انجام بده و به هیچ‌کس نگاه نکن. ببین آنکه خودت تشخیص می‌دهی برو همان را انجام بده، اینکه درباره تو تحسین کنند یا تنقید کنند و ذم کنند به این نگاه نکن، ببین خودت چه می‌فهمی، ببین خودت چه درک می‌کنی، ببین خودت چه برداشت می‌کنی.

خودشان هم همین‌طور بودند؛ ما روش و مرام‌شان را می‌دیدیم خودشان همین‌طور بودند. البته این به این معنا نیست که انسان معصوم است و هرچه را که به نظرش می‌رسد نه! انسان اشتباه هم می‌کند این اشتباه اشکال ندارد، بالاخره انسان بشر است ولی باید ببینیم نیت چه باید باشد، باید ببینیم هدف و غایت در کجا باشد.

اما اگر ما از این مسئله آمدم و فاصله گرفتیم، یعنی همراه با این آمدم چیزهای دیگر را هم ضمیمه کردیم، آن نتیجه مطلوب آن‌طوری که باید و شاید به دست نمی‌آید و آن فراهم نمی‌شود.

امام سجّاد علیه السّلام می‌فرمایند که این خطایی که از ما سر می‌زند و این گناهی که از ما سر می‌زند این به خاطر این نیست که تو نظارت نداری و سیطره نداری، **لَا لِأَنَّكَ أَهْوَنُ النَّاطِرِينَ** نه به این جهت است که تو نظارتت نظارت ناتمام است آن‌طوری که باید و شاید اشراف نداری؛ چون اشراف ذات پروردگار بر ما و بر رفتار ما اشراف علیّی است، نه اینکه این اشراف یک اشراف خارجی است و نسبت به رفتار ما این بخواهد توجّه کند، یک اطلاعی پیدا می‌کند اگر توجّه نکند اطلاعی پیدا نمی‌کند. اطلاع پروردگار نسبت به رفتار ما به علم حضوری است نه به علم حصولی و اکتسابی.

اطلاعی که ما نسبت به مسائل داریم اینها همه به علم حصولی است؛ یعنی آن معلوم که به آن معلوم بالعرض گفته می‌شود آن معلوم بالعرض باید در مقابل ادراک ما واقع بشود تا اینکه ما نسبت به آن اطلاع پیدا

بکنیم، تا من چشمم را باز نکنم نمی‌توانم ببینم که رفقا در اینجا حضور دارند، برای ادراک این مسئله نیاز دارم که چشمم را باز کنم، وقتی که باز کردم متوجه می‌شوم، این می‌شود ادراک حصولی و ادراک اکتسابی، که آن معلوم بالعرض در تماس و مواجهه با عالم بایستی که واقع بشود.

اما نسبت به خودم، نسبت به حال خودم، نسبت به صحت خودم، نسبت به بیماری خودم، نسبت به گرسنگی خودم، نسبت به سیری خودم، نسبت به عطش، نسبت به وضعیت خودم هم باز نیاز است که چشمم را باز کنم؟! بسته باشد یا باز بشود من می‌فهمم الان گرسنه هستم یا نیستم. این به چشم و گوش و این حرفها کاری ندارد، فقط کافی است که آن توجه حاصل بشود. آن توجه به خود را می‌گویند علم حضوری، که خود آن معلوم در ذات عالم حضور دارد نیاز ندارد که آن را بازیافت کند خودش هست.

علم پروردگار نسبت به ما علم اکتسابی نیست که خدا بخواهد یک نظر بیندازد به این دنیا ببیند که فرض کنید زیدبن ارقم الان دارد چکار می‌کند. یک نظر بیندازد به آن گوشه آن ده ببیند که مردم در آن ده دارند چکار می‌کنند. یک نظر بیندازد به فلان شهر ببیند که ... این طور نیست! تمام مخلوقات به وجود خودشان یعنی به وجود خارجی خودشان و به وجود عینی، در ذات پروردگار وجود علمی دارند؛ یعنی نفس آن وجود خارجی که وجود عینی است خود او مساوی با وجود علمی است در ذات پروردگار.

پس علم پروردگار نسبت به ما عبارت است از همان وجود ما در ذات پروردگار، آن وقت این عالم دیگر در اینجا متصور است که بگوییم این **أَهْوَنُ النَّظَرِ** است؟! یعنی نظارتش نظارت پایین است؟ اینکه اصلاً علم حضوری است، این دیگر علم حصولی نیست تا اینکه مراتب داشته باشد تا چه حد درست ببیند یا غیر درست ببیند. چون انسان در این علم حصولی و اکتسابی ممکن است مراتبی از شدت و ضعف و اینها داشته باشد، یک شیء را درست ببیند صحیح ببیند یا اینکه نه، وقتی که این طور هست دیگر چطور ممکن است که ما نسبت به پروردگار این مسئله را در نظر نیاوریم.

البته در اینجا نسبت به مراتب علم یک مطالبی هست که إن شاء الله اگر خداوند توفیق داد برای مجلس دیگر. بیش از این خدمت رفقا زحمت و تصدیع ندهیم.

اللهم صل على محمد و آل محمد